

ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'Yİ TERCİH ETMEDEKİ MOTİVASYONLARI: KUZAY AFRIKA ÜLKELERİNDEN GELEN BAYAN ÖĞRENCİLERİN ÖRNEĞİNDE

UDEF Akademik Çalışmalar Koordinatörlüğü

Zhamilia KARYMBAEVA

Gazi Üniversitesi, Gazetecilik Bölümü, Doktora Öğrencisi, Kırgızistan

UDEF
AKADEMİK ÇALIŞMALAR
ACADEMIC STUDIES

ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'Yİ TERCİH ETMEDEKİ MOTİVASYONLARI: KUZEY AFRIKA ÜLKELERİNDEN GELEN BAYAN ÖĞRENCİLERİN ÖRNEĞİNDE

UDEF Akademik Çalışmalar Koordinatörlüğü

Zhamilia KARYMBAEVA

Gazi Üniversitesi, Gazetecilik Bölümü, Doktora Öğrencisi, Kırgızistan

UDEF
AKADEMİK ÇALIŞMALAR
ACADEMIC STUDIES

ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'Yİ TERCİH ETMEDEKİ MOTİVASYONLARI: KUZEY AFRIKA ÜLKELERİNDEN GELEN BAYAN ÖĞRENCİLERİN ÖRNEĞİNDE

Zhamilia Karymbaeva¹

Özet:

Günümüzde gelişmiş ülkeler uluslararası öğrenci hareketliliğinin siyasi, sosyal ve ekonomik alanlara getirdiği faydaları araştırarak kendi eğitim siyasetlerini bu faktörlere göre yönlendirmektedirler. Ülkenin büyüklüğü dikkate alınarak uluslararası öğrencilerin eğitim gördükleri ülkenin öğrenci sayısına göre oranı dikkate alınırken Avustralya, Birleşik Krallık, Avusturya, İsviçre, Yeni Zelanda, Fransa, Belçika, Danimarka, İrlanda uluslararası öğrencileri en çok kabul eden ülkeler arasında yer almaktadırlar². Türkiye de uluslararası öğrencileri en çok kabul eden ülkeler arasında 21. sırada yer aldığı bilinmektedir³. Türkiye son zamanlarda uluslararası öğrenci siyasetine çok önem vererek uluslararası öğrenci sayısını artırmak istemektedir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın resmi belgelerine göre Türkiye'de 110 binden fazla uluslararası öğrenci eğitim görmektedir⁴. Ancak, öğrenci sayısının artmasına rağmen Türkiye'nin öğrenciler için ABD ve Avrupa ülkeleri kadar cazip olmadığı anlaşılmaktadır. Türkiye'nin uluslararası öğrenciler için daha cazip bir ülkeye dönmesi için öğrencilerin motivasyonların araştırılması gerekmektedir.

Türkiye'ye eğitim amacıyla en çok Orta Asya ülkelerinden öğrenci⁵. "Türkiye Programı" kapsamında 2010 yılında

1 Gazi Üniversitesi, Gazetecilik Bölümü, Doktora Öğrencisi, Kırğızistan, jamilya.karymbaeva@gmail.com

2 Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu (2013). Uluslararası Yüksek Öğretim ve Türkiye'nin Konumu. Dış Ekonomik İlişkiler Kurumu: İstanbul. 01.12.2017 tarihinde <https://www.deik.org.tr/uploads/uluslararasi-yuksekogretim-hareketlilik-ve-turkiye-nin-konumu-raporu-2.pdf> sitesinden indirildi.

3 OESD and UNESCO Institute of Statistics, 2013, akt. Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu (2013).

4 Uluslararası öğrenci hareketliliği, <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketlilik> sitesinden 26.12.2017, 19:47 tarihinde alındı.

5 Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu, s.55.

Afrika ülkelerinden 333 öğrenci burs kazanırken, 2013'te bu oran 3 kat artarak 1091'e çıktığı bilinmektedir ⁶. Son zamanlarda Türkiye'nin Afrika ülkeleri ile ilişkilerin güçlenmesine yönelik siyaseti dikkate alınırken bu bölgeden gelen öğrencilerin eğitim için Türkiye'yi tercih etmelerini teşvik etmenin önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Konunun önemi

Bu araştırma Kuzey Afrika bölgesinden (Mısır, Fas, Moritanya, Cezayir, Sudan) gelen uluslararası öğrencilerin eğitim amacıyla Türkiye'yi tercih etmelerindeki motivasyonlarını ortaya çıkarmaya yöneliktir. Araştırmaya yukarıda belirtilen ülkelere gelen bayan öğrenciler tabi tutulacaktır. Öğrenciler ile derinlemesine mülakatlar yapılarak konu üzerinde açık uçlu sorular sorularak cevaplar kayıt altına alınmıştır. Elde edilen cevaplara göre Türkiye'yi tercih etmedeki motivasyonlarını birkaç başlık altında alınmıştır. Öğrencilerin tercihlerini belirtmek için onları iki gruba ayırmak gerekmektedir. İlk grup, Türk dili, Türk dili ve edebiyatı gibi Türkçe diline odaklanan bölümlerinden mezun olanlardan oluşmaktadır. İkinci grup, bölümleri Türk dili ile ilişkili olmayan ve Türkiye'de eğitimlerini tamamlamak isteyen öğrencilerdir. Ayrıca, araştırmaya dâhil edilen öğrenciler ile mülakatlar yapıldıktan sonra elde edilen cevaplar analize edilerek birkaç gruba ayrılmıştır. Bunlar "teşvik edici" ve "mecburi" faktörler olarak belirtilmiştir. Teşvik edici faktörler arasında "eğitim kalitesi", "dini ve kültürel yakınlık", "Türkiye algısı", "Türkiye'nin turistik çekiciliği", "kişisel deneyim", "ülkeye döndükten sonra iş bulabilme" bulunmaktadır. Mecburi faktörler öğrencilerin "ekonomik durum", "ailevi durum", "okuduğu bölüm ile ilişkisi", "başka tercihlerin bulunmaması" başlıklar altında toplanmıştır. Tüm bu faktörler dikkate alındığında hangi alanlarda ne gibi değişikliklerin yapılması gerektiği ortaya çıkacaktır.

Bu araştırma Milli Eğitim Bakanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Bakanlığı ve TÜBİTAK gibi burs veren makamlar için fikir verici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Uluslararası öğrenci hareketliliği, Türkiye'de eğitim görme, eğitim şartları, Kuzey Afrika bölgesinden gelen öğrenciler.

Öğrenci Kümeleri

Ö-1: Öğrenci Bayan №1

Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Türk Dili bölümü, 26 yaşında, Arap, Müslüman, Mısır.

Ö-2: Öğrenci Bayan № 2

Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Hizmet bölümü, 29 yaşında, Müslüman, Sudanlı,

Ö-3: Öğrenci Bayan №3

Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Kimya bölümü, 27 yaşında, Arap, Müslüman, Fas.

Ö-4: Öğrenci Bayan №4

Lisans Öğrencisi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Elektronik Mühendisliği bölümü, 20 yaşında, Müslüman, Moritanya.

Ö-5: Öğrenci Bayan №5

Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Mimarlık, 26 yaşında, Arap, Müslüman, Cezayir.

Ülkeler arasındaki diplomasi aracı olarak Kuzey Afrika bölgesinden gelen uluslararası öğrenciler

Günümüzde uluslararası öğrenci hareketliliği ciddi bir şekilde önemini kazanmaktadır. Eğitim sektöründe uluslararası öğrenci hareketliliği bu alandan akademik rekabetin güçlenmesine ve dolayısıyla genel olarak eğitim kalitesinin yükselmesini sağlamaktadır. Teknoloji gelişimi ülkeler arasındaki ilişkilerin güçlenmesi açısından ayrı bir öneme sahip olmuştur. Ulaşım araçlarının yaygınlaşması ülkeler arasındaki mesafeleri azaltarak insanlara yeni fırsatlar sunmaktadır. Artık insanlar daha yüksek standartlara karşılamanı eğitimi görmek için dünyanın farklı ülkelerinde bulunan üniversitelere başvuru yapabiliyorlar. Daha önce ancak seçilmiş bir sınıfın ayrıcalığı sayılan yurtdışında eğitim görme imkânı gün gittikçe orta sınıf insanlara da açık olmaya başlamıştır.

⁶ Binlerce uluslararası öğrenci 'Türkiye Bursları' projesiyle Türkiye'de (2013), <https://kdk.gov.tr/sayilarla/binlerce-uluslararasi-ogrenci-turkiye-burslari-projesiyle-turkiyede/7>

Kendi ülkeleri dışında eğitim görmek isteyen gençler için farklı burslu ve burssuz programlar bulunmaktadır. Yurtdışında eğitim görmek için seyahat eden öğrenci sayısının 2000 yılından beri yüzde 65'lik artışla 4.1 milyona ulaştığı söylenmektedir. Bu sayının 2020 yılına kadar 7 milyona ulaşacağı beklenmektedir⁷.

Uluslararası eğitim amacıyla yurtdışına en çok öğrenci gönderen ülkeler arasında ise Çin, Hindistan, Güney Kore, Almanya, Türkiye yer almaktadırlar⁸. Uluslararası öğrencileri en çok kabul eden ülkelerin ilk onu arasında ABD, İngiltere, Avustralya, Almanya, Fransa, Kanada, Rusya, Japonya, İspanya ve Çin bulunmaktadır⁹. Ancak ülkenin büyüklüğü dikkate alınırca uluslararası öğrencilerin eğitim gördükleri ülkenin öğrenci sayısına göre oranı farklı şekilde gösterilebilir. Bu sıralama şu şekilde olmaktadır: Avustralya, Birleşik Krallık, Avusturya, İsviçre, Yeni Zelanda, Fransa, Belçika, Danimarka, İrlanda¹⁰. 2010 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üye ülkeleri arasında uluslararası öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ülke de 2010 yılından beri Malezya sayılmaktadır¹¹. Türkiye de uluslararası öğrencileri en çok kabul eden ülkeler arasında 21. sırada yer aldığı bilinmektedir¹². OECD (2014) raporuna göre uluslararası öğrencilerin geldiği bölgelere göre dağılımına bakıldığında %53'ünün Asya'dan, %23'ünün Avrupa ülkelerinden %12'sinin de Afrika ülkelerinden geldikleri bilinmektedir¹³. UNESCO (2012) kaynaklarında Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin eğitim amaçlı en çok tercih ettikleri ülkeler hakkında bilgi verilmektedir. Cezayirli öğrenciler en çok Fransa, Kanada, İngiltere, İspanya, ABD; Mısırlı öğrenciler ABD, İngiltere, Almanya, Fransa, Suudi Arabistan; Libyalı öğrenciler İngiltere, Malezya, ABD, Fransa, Kanada; Moritanyalı öğrenciler Fransa, Fas, Tunus, Suudi Arabistan, Almanya; Faslı öğrenciler Fransa, İspanya, Almanya, İtalya, Kanada; Sudanlı öğrenciler Malezya, Suudi Arabistan, İngiltere, Katar, Almanya; Tunuslu öğrenciler Fransa, Almanya, Romanya, İtalya, Kanada ülkelerini tercih etmektedirler¹⁴. Dikkat çeken durum Çin Halk Cumhuriyeti'nin hızlı ekonomik gelişmesi ile siyasi, ekonomik ve kültürel alanında Afrika ülkelerine ilgisinin artmasıdır¹⁵. Aynı kaynaklarda Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin en çok tercih ettikleri ülkeler arasında ABD ve İngiltere geldiği bilinmektedir¹⁶. Bu ülkelerde uluslararası öğrencilere yönelik siyasetlerinin başarılı olduğunun belirticisidir. Örneğin, yurtdışında eğitim alanında İngiltere'yi temsil eden British Council'un altı kıtada yüzden fazla ülkede ve sadece Sahra-altı Afrika'da yirmi üç şubesi vardır¹⁷.

Türkiye'nin uluslararası öğrenci hareketliliğine verdiği önem

Uluslararası öğrenci hareketliliğinin Türkiye için önemi de bu şekilde açıklanmaktadır. "Türkiye aynı zamanda, tahsis ettiği burslar yoluyla, dünya genelindeki uluslararası öğrenci hareketliliğini kendi nazarında artırmayı ve verimli hâle getirmeyi amaçlamaktadır"¹⁸. Aynı konu üzerine giden TOBB/DEİK Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu fikrini şu şekilde açıklamaktadır: "Ülkemizde eğitim görecekt uluslararası öğrenciler ülkelerimiz arasında kalıcı ilişkilerin tesis edilmesinde; ülkelerimiz arasındaki ekonomik ilişkilerin daha ileri seviyelere çıkarılmasında da önemli roller üstlenmektedir"¹⁹.

7 Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu (2013). Uluslararası Yüksek Öğretim ve Türkiye'nin Konumu. Dış Ekonomik İlişkiler Kurumu: İstanbul. 01.12.2017 tarihinde <https://www.deik.org.tr/uploads/uluslararasi-yuksekogretim-hareketliliği-ve-türkiye-nin-konumu-raporu-2.pdf> sitesinden indirildi.

8 A.g.e.

9 OECD and UNESCO İnsitute of Statistics, 2011, akt. Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu, 2013

10 OECD and UNESCO İnsitute of Statistics, 2011, akt. Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu, 2013

11 Kalkınma Araştırmalar Merkezi, (2015). Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi, Ankara: Yazar, s. 36.

12 OECD and UNESCO İnsitute of Statistics, 2011, akt. Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu, 2013

13 Kaya, K. (2014). Uzmanlık Tezi. Türkiye'nin Afrika Açılım Stratejisinde Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Rolü. 28.11.2017 tarihinde <https://www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/thesis/kemal-kaya-tuerkiyenin-afrika-acilim-stratejisinde-uluslararasi-oegrenci-hareketliliği-nin-rolue.pdf> adresinden indirildi., s. 14.

14 A.g.e., s. 15, 16.

15 A.g.e., s. 17.

16 A.g.e., s. 17.

17 A.g.e., s. 18.

18 Ulutaş, A. (2014). Uzmanlık Tezi. Bir Evrensel Temâyül Olarak Kamu Diplomasisi Ve Uluslararası Öğrenci Hareketliliği. Burslu Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Türkiye'nin Dış Politikasındaki Yeri. 28.11.2017 tarihinde https://www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/thesis/at_lgan_ulutas.pdf sitesinden indirildi, s. 15.

19 Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu (2013). Uluslararası Yüksek Öğretim ve Türkiye'nin Konumu. Dış Ekonomik İlişkiler Kurumu: İstanbul. 01.12.2017 tarihinde <https://www.deik.org.tr/uploads/uluslararasi-yuksekogretim-hareketliliği-ve-türkiye-nin-konumu-raporu-2.pdf>

Türkiye’de ise 1960 yıllarında uluslararası öğrenci hareketliliği farklı ülkeler arasında yapılmış sözleşmeler ile yürürlüğe girmiştir. 1992 yılında ise Türkiye’nin eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın katkılarıyla başlatılan “Büyük Öğrenci Projesi” uluslararası öğrenci siyasetinin sistematize edilmiştir²⁰. 2012 yılında da “Türkiye Bursları” burs programı faaliyetine başlamıştır²¹. YTB’nin sitesinde burs programının dünya burs programlarından farkı şu şekilde betimlenmektedir: “Ayrıca aylık bursun dışında uçak bileti, üniversite katkı payı, genel sağlık sigortası, yurt ve Türkçe eğitimi de burs kapsamında temin edilmektedir”²². Aynı sitede Türkiye’de eğitim gören uluslararası öğrencilerin son on yılda sayısının %75 oranında arttığı belirtilmektedir. Aynı zaman 2023 yılına kadar öğrenci sayısının iki yüz bine getirilmesi planlandığı hakkında da söz edilmektedir²³.

Türkiye-Afrika ilişkileri ve Afrikalı öğrenciler

Türkiye-Afrika ilişkileri tarihsel açıdan bakıldığında dört döneme ayrılmaktadır. İlk dönem XV-XIX yüzyılları arasında Osmanlı Devleti ile bağlıdır. İkinci dönem Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yılı olan 1923 yılından 1998 yılına kadar sürmektedir. Üçüncü dönem 1998-2010 yıllar arası gerçekleştirilmiştir²⁴.

Türkiye’nin Afrika ülkelerine olan ilgisinin Osmanlı Döneminde bu ülkelerle var olan tarihsel bağlar ile açıklanabilir. XV-XVI yüzyıllarında Kuzey Afrika bölgesinin birçok ülkesi Osmanlı Döneminin bir parçası sayılmaktadır. “Kuzey Afrika ülkelerinde Osmanlı geçmişi dolayısıyla oluşan tarihsel yakınlık ve o ülkelerin Müslüman nüfusa sahip olması” bu bölgenin Türkiye tarafından “yakın çevresi” olarak kabul edilmesinin nedenidir²⁵. 1999 yılından itibaren Türkiye Osmanlı devletinin kuruluşunun 700 yıldönümünün kutlamaları ile araştırmacıların Afrika bölgesine yeniden ilgi göstermeye başlamışlardır²⁶.

Afrika Açılım Planı 2002 yılından itibaren İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) gibi sivil toplum örgütleri katkılarıyla gerçekleştirilmeye başlamıştır. “Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi” hazırlanarak²⁷ 2005 yılı Türkiye’de “Afrika yılı” olarak ilan edilmiştir ve diplomatik, siyasi ve ekonomik ilişkilerin güçlenmesi için en üst seviye siyasetçilerin Afrika ülkelerine ziyaretleri gerçekleştirilmiştir²⁸. 2008 yılında Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesinin oluşturulması, 2010 yılında da “Afrika Strateji Belgesi”nin uygulamaya geçmesi ile “Türkiye-Afrika Ortaklığı” tanınan dördüncü dönem başlamıştır²⁹.

Kuzey Afrika bölgesine geldiğinde Cezayir, Libya, Tunus, Mısır, Fas Arap ülkeleri sayılırken, Moritanya, Sudan Arapça konuşan ülkeler olarak bilinmektedir. Bundan dolayı, Arap toplumunun özelliklerine de dikkat edilmesi gerekmektedir. Dış İlişkiler Başkanlığı bu konu üzerinde bu şekilde söz etmektedir: “... genel çerçevede kapsamında Türkiye’nin Arap ülkeleriyle geleceğine yönelik vizyonu da, kalıcı ve sürdürülebilir bir siyasi ve güvenlik istikrar ortamında, sosyal, ticari ve kültürel etkileşiminin kazan-kazan ilkesi temelinde geliştirilmesi ve bu sayede, ülkemiz dahil, tüm bölge ülkeleri halklarının refah ve huzurunun artırılması yönündedir”³⁰.

Kuzey Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin Türkiye’yi eğitim amaçlı tercih etmelerindeki motivasyonları

Her hangi bir ülkenin tercih edilmesini etkileyen faktörler arasında “eğitim dili, üniversitelerin ve programların kalitesi, öğrenim ücretleri, öğrenim görülen ülkedeki iş fırsatları ve göçmen politikaları ile o ülkeyle olan coğrafi,

sitesinden indirildi.

20 <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari>

21 <https://www.ytb.gov.tr>. a.g.e

22 <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari>

23 <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliliği>

24 <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>

25 Özkan, M. (2011). Türkiye’nin Afrika’ya Açılımı ve Asya ile ilişkiler. TİKA, file:///D:/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84.%20%D0%B-%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5/T%C3%BCrkiye%5Enin%20Afrikaya%20y%C3%B6nelik%20politika%C4%B1.pdf adresinden 01.12.2017 tarihinde indirildi.

26 Uçar, 2000, akt. Özkan, 2011, s. 119

27 <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>

28 Özkan, M., a.g.e.s.122.

29 <http://www.mfa.gov.tr>. a.g.e.

30 http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-ortadogu-ile-iliskileri.tr.mfa

ticari, kültürel ve tarihi bağlantılar” gibi faktörün bulunduğu düşünülmektedir³¹. Hollanda Yükseköğretimde Uluslararası İşbirliği Kurumu (NUFFIC- Netherlands Organisation for International Cooperation in Higher Education) öğrencilerin motivasyonları üzerine yaptıkları çalışmada bu faktörleri “teşvik edici” ve “çekici” olarak ikiye ayırmışlardır³². Araştırmaya dâhil edilen öğrenciler ile mülakatlar yapıldıktan sonra elde edilen cevaplar analize edilerek birkaç gruba ayrılmıştır. Bunlar “teşvik edici” ve “mecburi” faktörler olarak ikiye ayrılmıştır. Teşvik edici faktörler arasında “eğitim kalitesi”, “dini ve kültürel yakınlık”, “Türkiye algısı”, “Türkiye’nin turistik çekiciliği”, “kişisel deneyim”, “ülkeye döndükten sonra iş bulabilme” bulunmaktadır. Mecburi faktörler öğrencilerin “ekonomik durum”, “ailevi durum”, “okuduğu bölüm ile ilişkisi”, “alternatif tercihlerin bulunmaması” başlıklar altında toplanmıştır.

Mecburi faktörler

Ekonomik durumu faktörü

Araştırma süresince Türkiye’yi tercih etmedeki en önemli nedenlerden birinin öğrencinin geldiği ülkesinin ekonomik durumuna ve onun ailenin ekonomik durumuna bağlı olduğu öğrenilmiştir. Ö-2 kodlu Sudanlı öğrenci kendi imkanlarıyla Türkiye’ye eğitim için gelemeyeceğini söylemiştir. Ö-3 kodlu öğrenci de büyük bir ailelerden geldiği ve çok kardeşinin olduğundan dolayı mutlaka burs ile eğitimini devam ettirmek istediğinden bahsetmiştir. Onun dediklerine göre de en önemli faktörlerden biri ekonomik durumunun zayıf olmasıdır. Bu şartlarda Türkiye Bursları gibi programının ona çok uygun olduğunu söylemiştir. Ö-4 kodlu öğrenci tercihinin ekonomik durumuna bağlı olmadığını söylemiştir.

Eğitim için Türkiye’den başka alternatif bir tercihin bulunmaması faktörü

Öğrencilerin verdikleri cevaplarına göre eğitim görmek için Türkiye tarafından sunulan burs imkânından başka tercihi olmayan öğrenciler kendi ülkelerinde okumak istemedikleri için Türkiye’yi tercih etmektedirler. Ö-2 kodlu öğrenci Almanya ve Japonya’ya burs başvurusunda bulunduğunu ancak kazanamadığını dile getirmiştir. Fas vatandaşı olan Ö-3 kodlu öğrenci Kuzey Fas’taki eğitim imkânlarından ve seviyesinden bahsederken Kazablanka dışında genellikle eğitim kalitesinin zayıf olduğu düşüncesindedir. Onun söylediklerine göre eğitim imkânları hakkında Fas’ta bilgilere ulaşmak zordur. Bu öğrenci de diğer öğrenciler gibi önce Avrupa ülkelerine başvurmaya çalışmıştır. Öğrenci İspanya’nın burs programına başvuru yaptı ancak kazanamamıştı. Cezayirli Ö-5 kodlu öğrenci ailesinin Müslüman bir ülkede eğitim görmesini istedikleri için Türkiye’yi uygun bulduğunu söylemiştir. Tercih sadece kendine bağlı olsa öğrenci İngiltere’de okumak istediğini söylemiştir. Ayrıca, Türkiye Türkçesi bölümü mezunu olan Ö-1 kodlu öğrencinin tercihi bölümüne bağlı olduğu için Türkiye’de okumak onun için en uygun bir seçenek idi. Mülakat yapılan öğrenciler arasında sadece Ö-4 kodlu Moritanya’lı öğrenci bilinçli olarak eğitim için Türkiye’yi seçtiğini söylemiştir. Öğrenci Türkiye’de okuyan tanıdıklarının tavsiyeleri üzerinde karar verdiğini belirtmiştir.

Burs kazanmama durumunda ilk tercih

Türkiye Türkçesine bağlı bölümlerde okuyanlar için Türkiye en uygun yer olduğu için doğal olarak ilk sırada tercih edilmektedir. Ö-2 kodlu öğrenci İngiltere’de, Ö-3 kodlu öğrenci önem sıralamasına göre tercih edeceği ülkeler Türkiye, Kanada ve ABD olacağını söylemiştir. Ö-5 kodlu öğrenci eğitimini Kanada veya İngiltere’de devam ettirmek istediğini ancak ailesinin dindar olduğundan dolayı onun Müslüman bir ülkede okumasını istediğini anlatmıştır. Türkiye’de burs kazandığında ailesi de bu kararı desteklemiştir. Aynı zaman ailesi karşı çıkmadığı durumda öğrenci İngiltere’de eğitim görmek istediğini söylemiştir. İngiltere’de okumak istemesinin nedeni de eğitim kalitesidir.

Türk Dili ve edebiyatı, Türkiye Türkçesi bölümlerin mezunları

Ö-1 “Türkçemi geliştirmem için Türkiye’den daha iyi bir ülke yok”. Lisansta Türkiye Türkçesi bölümü vardı ve insanların çoğunun bundan haberi yoktu. En popüler diller arasında İngilizce, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca varken Türkiye Türkçesi yaygın değildi. Öğrenci hem farklı olmak için hem de bu bölümü kazanabilme şansının daha yüksek olması için bu bölümü tercih ettiğini söylemiştir. Türkiye Türkçesi ile ilgili bilgisi olmadığını ve internette Türkçe videoları izledikten sonra dilin ona kaba gelmediğinden dolayı seçtiğini anlatmıştır. Öğrenci o zamanlarda Mısır’da Türk fabrikalarının açıldığını ve iyi seviyede Türkiye Türkçesini bilenlerin az olduğundan bahsetmiştir. Türkiye Türkçesini tercih etmesinin nedeni de lisans eğitimini bitirdikten sonra iş bulabilme olasılığının yüksek olmasıdır. “hem de mesela bir dil okuyorsam muhakkak o dilde konuşan ülkeye gideceğim dedim ve Türkiye’ye

31 Kalkınma Araştırmalar Merkezi, s. 38.

32 A.g.e., s. 38.

gidebilirim rahat gidebilirim. Belki de Avrupa'ya gidemezdim". Öğrenci Mısır'daki öğretmenlerden daha avantajlı durumda olabilmek için Türkiye'de yüksek öğretimini devam ettirmek istediğini söylemiştir. Öğrenci Avrupa'da uzun süre boyunca kalamayacağını düşünmüştür. Öğrenci tercihinin seçtiği bölümüne bağlı olduğunu ve başka bir bölümde okusaydı burs kazandığı sürece Avrupa'yı tercih etmek istediğini söylemiştir.

Dış faktörler

Türkiye'ye gelmeden önce öğrencilerin Türkiye hakkında bilgileri ve algısı

Araştırmaya tabi tutulan öğrencilerin cevaplarına göre genel olarak öğrenciler Türkiye'yi doğa güzelliklerinden, turistik şehirlerinden, halkının da sıcakkanlılığından tanıdıklarını söylemişlerdir. Ayrıca, Türk popüler kültürünün ünlü sanatçılarının da ülkelerde tanındığı anlaşılmaktadır. Örneğin, şarkıcı Tarkan, bazı Türk dizileri Arap ülkelerinde de tanınmaktadır. Bu algı ülkelerinde izledikleri Türk diziler tarafından oluşturulduğu düşünülmektedir. Türkiye ve Türk halkı algısına gelince Ö-1 kodlu öğrenci Mısır'da Türklerin "biraz sinirli" ve "biraz kibirli" olarak tanıdıklarını söylemiştir. Onun söylediklerine göre bu algı eski filmlerin etkisinden dolayı pekişmiş olabilir. Mısırdaki Türklerin "güzel, yakışıklı" bir millet olarak kabul edildiğinden bahsedilmiştir. Aynı zaman öğrenci Türklerin sinirli olduğunu düşünüyor ancak düşündüğü kadar sinirli olmadıklarını da dile getirmiştir. Öğrencilerin çoğu Türkiye hakkında bilgilerinden bahsederken ilk sıralarda Atatürk'ü bildiklerini söylemişlerdir. Ö-1 kodlu öğrenci Mısır'da da Nazım Hikmet'in ünlü olduğundan dolayı ondan haberdar olduğunu da dile getirmiştir. Ö-1 Türkiye'de Arap algısı olumsuz olduğu için endişeler var olmasına rağmen ülkeye geldikten sonra sıkıntı yaşamadığını söylemiştir.

Ö-2 kodlu öğrenci Türkiye hakkında tarih derslerinden Osmanlı Devleti ve Atatürk hakkında öğrendiğinden bahsetmiştir. Öğrenci Türkiye'de eğitim gören arkadaşlarının ona bu ülkede okumayı tavsiye ettiklerini söylemiştir. Ülkesinde Türk dizilerin popüler olmasından dolayı Sudanlılar Türkiye'yi zengin bir ülke olarak görmektedirler. Ö-5 kodlu öğrenci de Türk dizilerinden Türkiye'yi "gelişmiş bir ülke" olarak bildiğini söylemiştir. Ö-2, Ö-3 kodlu öğrenciler gibi Ö-5 kodlu öğrenci de Türkiye'nin turistik bir ülke olduğunu bildiğini anlatmıştır. İstanbul, Antalya, Bodrum gibi şehirler hakkında duyduğunu da eklemiştir. Halk Türkiye'yi "cennet" gibi olduğunu düşünmektedir. "Cennet gibi" ifadesini Ö-3 kodlu öğrenci de kullanmıştır. Türkiye'nin algısının izlediği diziler temelinde olduğunu Ö-3 kodlu Faslı öğrenci de dile getirmektedir. Ö-4 kodlu Moritanya'lı öğrenci ülkesinde birkaç Türk kişiyle tanıştığını ve Türkiye hakkında televizyon programlarını izlediğini anlatmıştır.

Ö-2 kodlu Sudanlı ve Ö-4 kodlu öğrenci Türkiye'de eğitim gören Moritanya'lı arkadaşlarından olumlu fikirler aldıkları için tercihlerini yaparken daha az tedirgin olmuşlardır. Ö-4 kodlu öğrenci arkadaşlarının ona eğitimin kaliteli, hayatın çok zor olmadığını, insanların da "iyi" olduklarını söylediklerini anlatmıştır. Aynı şekilde Ö-5 kodlu öğrenci de Türkiye Bursları programı hakkında arkadaşından öğrenmiştir.

Ayrıca, Mısır, Libya, Sudan, Cezayir, Fas gibi ülkelerin Osmanlı Devleti ile tarihsel bağların olması ve bunun Türkiye'yi tercih etmelerinde belirleyici bir faktör olmamasına rağmen öğrencinin Türkiye'yi olumlu şekilde tanınmasına neden olduğu söylenebilir. Ö-1 kodlu öğrenci Mısır ve Osmanlı Devleti arasındaki tarihsel bağların genellikle olumlu şekilde algılandığını söylemiştir. Ö-2 kodlu öğrenci de Sudan'ın Osmanlı Devletinin bir vilayeti olduğunu söylemiştir. Öğrenci onun ninesinin hala Türkçeden geçen "bakan" ve diğer kelimeleri kullandığını dile getirmiştir. Ö-5 kodlu öğrenci de Cezayirlilerin büyük bir kısmının Türkiye'ye olumlu yaklaştığını anlatmıştır. Ö-4 kodlu öğrenci Moritanya'nın Osmanlı Devleti ile tarihsel bağların olmamasını söylemiştir. Öğrenci Türkiye hakkındaki "olumlu" fikrinin ülkesinde birkaç Türk kişiyle tanıştığından sonra olduğunu anlatmıştır.

Mezun olduktan sonra iş bulabilme faktörü

Türkçe dilini okuyanlar

Ö-1 kodlu öğrenci zaten Mısır'da görevli olduğu için iş arama mecburiyetinin olmadığını söylemiştir. Genel olarak Mısır'da tercüman olarak iş bulabileceğini düşünmektedir. Ancak öğrenci Mısır'da öğrencinin fikrine göre diğer bölüm mezunları için iş bulmak daha zor olabilir çünkü eğitim dilinin İngilizce olması daha çok tercih edilmektedir.

Türkçe dili dışındaki bölümlerde okuyanlar

Ö-2 kodlu öğrenci Türkiye'de elde ettiği diplomasının ülkesine döndüğünde prestij sayılmayacağını anlatmıştır. Ancak Ö-1 kodlu öğrenci gibi Ö-2 kodlu öğrenci de Sudan'da bir üniversitede araştırma görevlisi olarak çalıştığından dolayı iş arama sıkıntısını yaşamayacağını dile getirmiştir. "Ben yurtdışına gittiğim için herkes düşünüyor ben İngilizce okuyacağım... Türkçe ile ne yapacağım Sudan'da?" Öğrenci bursu kazandığını öğrendiğinde başta vazgeçmeyi düşündüğünü sonradan da Türkçenin hayatında faydası olacağını düşünerek eğitimine başlamaya

karar verdiğini anlatmıştır. Ö-3 kodlu öğrenci kimya bölümünde doktorasını yapıyor ve doktora programında derslerin çok yoğun olduğunu ve yeni bir dili öğrenmekte çok zorlandığını söylemiştir. Ö-3 kodlu Faslı öğrencinin ve Ö-2 kodlu Sudanlı öğrencinin söyledikleri arasında ortak noktalar bulunmuştur. Fas'ta ticaret alanında Türkçe bilmek avantaj sayılırken akademisyenlik alanda aynı durum söz konusu değildir. İki öğrenci ülkelerinde İngilizce bilenlere daha fazla ihtiyaç olduğundan bahsetmişlerdir. İngilizceden başka Fas'ta Almanca ve İspanyolca tercih edilmektedir. Ö-4 kodlu öğrenci de eğitim dilinin İngilizce olacağı durumunda eğitim sürecinin daha da kolaylaşacağını söylemiştir. Ö-5 kodlu öğrenci de eğitim dilinin İngilizce olması bir avantaj olarak gördüğünü söylemiştir. Türk üniversitesinin diploması alındıktan sonra denkliğin yapılması gerekmektedir. Öğrenci Cezayir'de özellikle mimarlık alanında Türk şirketlerinin çok olduğunu ve Türkçe bilindiği sürece iş bulabilme imkânının daha da yüksek olduğunu düşünmektedir.

Teşvik edici faktörler

Eğitim kalitesi faktörü

Mülakat yapılan öğrencilerin cevaplarından onların Türkiye'nin eğitiminin kaliteli olduğu düşüncesinde oldukları öğrenilmiştir. Öğrenciler eğitim sisteminden bahsederken Türkiye'nin eğitim sistemini kendi ülkelerindeki sistem ile kıyaslamaktadırlar. Bu kıyaslamalar üzerinde öğrencilerin çoğu (Ö-1, Ö-2, Ö-3, Ö-5) Türkiye'de eğitim gördükleri üniversitelerine kalite açısından on üzerinden sekiz puan vermişlerdir.

Ö-2 kodlu öğrenci doktorasını yurtdışında yapması gerektiğini ve bu yüzden Sudan dışında bir ülkeyi düşündüğünü anlatmıştır. Öğrenci Türkiye'nin eğitim sistemi Sudan'la kıyaslandığında biraz daha güçlü olduğunu düşünmektedir. Fas eğitim sistemi ve Türkiye eğitim sistemi karşılaştırıldığında Ö-3 kodlu öğrenci Türk sisteminin daha güçlü olduğunu söylemiştir. Fas'ta kimya bölümü için fazla kitabın bulunmadığını da dile getirmiştir. Aynı öğrenci eğitim kalitesi açısından Türkiye'ye on üzerinden sekiz puan verirken, Fas'a dört puan vermektedir. Ö-2 kodlu öğrenci de Türkiye'ye on üzerinden sekiz puan verdiğini dile getirmiştir.

Ö-4 kodlu öğrenci diğer araştırmaya tabi tutulan öğrencilerden farklı olarak Türkiye'ye eğitim görmek için ve sadece Türkiye Bursları programına bilinçli bir şekilde başvuru yapan tek kişidir. Ayrıca, burs kazanmadığı sürece kendi imkânlarıyla gelmeyi düşünen de tek öğrencidir. Ö-5 kodlu öğrenci Türkiye'nin eğitim standardının Cezayir'e göre "çok yüksek" olarak ifade etmiştir. Cezayir'de bitirdiği üniversitesinin eğitim seviyesine altı puan verirken, Türkiye'deki üniversitesine sekiz puan verdiğini söylemiştir. Bölümü mimarlık olduğu için daha önce Mimar Sinan hakkında duymuştur ve tezinde Türk mimarlığı üzerine araştırmalar yapmıştır. Bundan dolayı, mimarlık alanında Türkiye'nin güçlü olduğunu düşünerek burada yüksek öğretim görmek istediğini söylemiştir.

Dini ve kültürel yakınlık faktörü

Ö-1 kodlu öğrenci kendisini Türk kültürüne her zaman yakın hissettiği için Türkiye'de okumak istediğini söylemiştir. Türkiye'de İslam dininin yaşandığından dolayı Mısır ile dini yakınlığın olması öğrencinin Türkiye'de kendisini yabancı hissetmemesine neden olduğunu söylenmiştir. Aynı zaman dini yakınlık faktörü öğrenci için belirleyici olmadığı ortaya çıkmıştır. Ö-5 kodlu öğrenci de kendisini Türk kültürüne yakın hissettiğini söylemiştir. Ö-2 kodlu öğrenci de dini yakınlık faktörünün çok önemli olmadığını ama bu faktörün onun Türkiye'de daha rahat bir şekilde ikamet etmesine ve daha çabuk alışmasına neden olduğunu söylemiştir. Öğrenci için onun istediği gibi giyinebilmesi, rahat bir şekilde ibadetlerini yerine getirebilmesi açısından önemlidir. Ö-3 kodlu öğrenci kendisini Türk kültürüne yakın hissetmediğini söylemiştir. Ancak genellikle Fas'ta Türkiye ve halkına karşı olumlu algının mevcut olduğunu da dile getirmiştir. Aynı zaman öğrenci Türkiye'nin nüfusunun %90'ının Müslüman olduğunu duyduğu için ülkeyi dini açısından daha muhafazakâr olacağını düşünüyordu. Türkiye'ye geldiğinde insanların çoğunun Müslümanca yaşamadıklarına şaşırıldığını anlatmıştır. Ö-5 kodlu öğrenci dini yakınlığın onun için önemli olmadığını ancak ailesi için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Türkiye Müslüman bir ülke olduğu için ailesi onun Türkiye'de okumasına izin vermiştir.

Ö-1, Ö-2, Ö-3 kodlu öğrenciler için genelde ülkenin dini şartlarının ülkede rahatça ikamet etme açısından önemli olduğunu ancak tercihlerini yapmada belirleyici olmadığı öğrenilmiştir. Aynı şekilde kültürel yakınlık faktörü de önemli ama belirleyici olmadığı sonuca varılmıştır.

Burs imkânı faktörü

Anlaşıldığı üzere burs programı kapsamında sağlanan şartların öğrenciler için belirleyici olduğu anlaşılmıştır. Ö-2 kodlu öğrenci Türkiye dışında Japonya ve Almanya'ya burs başvurusunu yaptığını anlatmıştır. Onun söylediklerine burs şartları Türkiye'deki gibi uygun değildi. Ö-2 kodlu öğrenci, Türkiye Bursları kapsamında sağlanan şartların

onun buraya gelmesini etkileyen önemli bir faktör olduğundan bahsetmiştir. Bu şartlar olmasaydı Türkiye'ye eğitim için gelmeyeceğini dile getirmiştir. Aynı öğrenci ekonomik imkânının daha iyi olması durumunda eğitim için İngiltere'ye gitmek istediğini söylemiştir. Bunun nedeni de okuduğu "sosyal hizmet" bölümünün İngiltere'de ilk ortaya çıkması ve bu yüzden orada eğitim seviyesinin daha yüksek olmasıdır. Ayrıca, öğrenciler sigortanın burs programı kapsamında karşılandığının da kendileri için çok önemli olduğunu söylemişlerdir. Aynı zaman, öğrencilerin burs programının kapsadığı şartların önemli olduğunu ancak kalacakları yurt şartlarına çok fazla önem vermedikleri ortaya çıkmıştır. Öğrenciler için önemli olan burslu olarak ülkede eğitim görmek idi.

Türkiye'nin turistik çekiciliği faktörü

Turistik çekiciliği faktörü öğrenciler tarafından "ek bir avantaj" olarak algılandığı ortaya çıkmıştır. Ö-1 kodlu öğrenci Türkiye'ye gelmeden önce bu faktöre pek önem vermediğini ancak ülkede okumaya başladığında bunun büyük bir avantaj olduğunu anladığını söylemiştir. Buna benzer bir fikri Ö-5 kodlu öğrenci de dile getirmiştir. Mülakat yapılan öğrencilerin hiç biri bu faktörü belirleyici olarak belirtmemiştir, bu faktörü güzel bir avantaj olarak kabul etmişlerdir.

Kişisel deneyim kazanma faktörü

"Kişisel deneyim kazanma" faktörü öğrencilerin yurtdışındaki her hangi bir ülkede eğitim görmek isteklerini etkileyen faktörlerden biri olduğu öğrenilmiştir. Öğrenciler ilk olarak daha kaliteli bir eğitim görmek için yurtdışına gitmek istediklerini söylemişlerdir. İkinci önemli bir faktörün de yurtdışında elde edecekleri kişisel deneyim ve tecrübe faktörünün yer aldığı anlaşılmıştır. Ö-1 kodlu öğrenci bu motivasyonu şu şekilde açıklamıştır: "Daha sorumlu, daha güçlü bir kişi olacağım" – diye düşünmüştür. Öğrencilerin çoğu yurtdışında eğitim görmenin kişisel deneyimin kazanması açısından önemli olduğunu söylemişlerdir. Yurtdışında okumak, yeni dil öğrenmek, başka kültürlerden gelen insanlarla tanışmak kişinin kişisel açıdan gelişmesi için önemli olduğunu düşünmüşlerdir.

Bürokratik işlemlerin kolaylığı

Ö-4 kodlu Moritanya'lı öğrenci evrak işlemlerinin kolay bir şekilde yapılabilmesinin olumlu bir faktör olduğunu söylemiştir. Ö-2 kodlu öğrenci bürokratik işlemlerin zor olduğu durumda burstan vazgeçeceğini söylemiştir. Ö-3 kodlu öğrenci Fas'taki Türkiye Büyükelçiliği'nin internet sayfasında Türkiye Burslarına başvurunun yapılabileceği linki tesadüfen gördüğünü anlatmıştır. Başvuru İngilizce, İspanyolca, Arapça dillerden başka Fas'ta yaygın olan Fransızca yapıldığı onu çok sevindirdiği ve işini kolaylaştırdığını söylemiştir. Öğrenci bu siteye bakarak Türkiye'nin eğitim sisteminin de güçlü olduğunu düşünmüştür. Öğrenci bu işlemlerin gerçekleştirilmesinin zor olduğu sürece de Türkiye'ye gelmek için evrak işleri ile uğraşacağını söylemiştir. Ö-3 Türk diploması ile dönen öğrencilerin denklik yapabilme şansına sahip olduklarını söylemiştir. Ö-5 kodlu öğrenci başvurudan başlayarak evrakların gönderilmesine kadar kolay olduğunu söylemiştir. Onun söylediklerine göre Cezayir'de de diploma denkliğinin yapılması gerektiğini söylemiştir.

Türkiye'de kalma isteği

Ö-1, Ö-2 kodlu öğrenciler kendi ülkesine dönmek istediğini söylemiştir. Ö-2 kodlu öğrenci Türkiye'deki iş hayatının çok zor olduğunu maaşların da yetersiz olduğunu düşündüğü için Türkiye'de kalmak istemediğini söylemiştir. Ö-3 kodlu öğrenci eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye'de kalma isteği duruma bağlı olduğunu ama yaşamak için buranın uygun bir yer olduğunu düşünmektedir. Ö-4 kodlu öğrenci de Türkiye'de kalmak istediği hakkında henüz karar veremediğini söylemiştir. Ö-5 kodlu öğrenci Türkiye vatandaşı ile evli olduğu için zaten Türkiye'de yaşayacağını söylemiştir. Genel olarak, öğrencilerin söylediklerinden eğitim için başvuru yaptıklarında Türkiye'de kalma isteklerinin olmadıklarını ve bu faktörün etkileyici olmadığı sonucu ortaya çıkarılabilir.

Beklentiler

Ö-2 kodlu Sudanlı öğrenci Türkiye'yi Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş bir ülke zannettiğini ancak Ankara'ya geldiğinde beklediği gelişimi göremediğinde çok şaşırıldığını anlatmıştır. Ö-2 kodlu öğrenci okuduğu sosyal hizmet alanında yeni yöntemler öğreneceğini düşünüyordu. Okuduğu bölümünde doktora programında derslerde kavramlar üzerinde durulduğuna sevinmediğini söylemiştir. Ö-5 kodlu öğrenci Türkçeyi nasıl öğreneceğini, yabancı uyruklu olduğu için öğretmenler tarafından nasıl algılanacağından tedirgindi. Bu konuda çok fazla problem yaşamadığını söylemiştir. Eğitim sistemine gelince derslerde daha çok uygulamalara önem verileceğini beklerken daha çok teoriye odaklandığını görmüştür. Görüldüğü gibi bazı öğrencilerin beklentileri kısmen karşılandıysa da mülakat yapılan öğrencilerin hiç biri hayal kırıklığına uğradığını dile getirmemiştir.

Türkiye ve Kuzey Afrika ülkeleri arasındaki ilişkiler

Ö-1 kodlu öğrenci siyasi ilişkilerde sorunların olmasına rağmen halk arasında her hangi bir sorunun olmadığını söylemiştir. Ö-2 kodlu öğrenci Sudan'da Türk şirketlerinin çok sayıda olduğunu söylemiştir. Onun düşüncesine göre Türk fabrikalarında, şirketlerinde çalışmak isteyenler ve Türkiye Türkçesini bilenler için iş fırsatları mevcuttur. Ancak, Human Right Watch, UNİCEF gibi uluslararası STK'larda çalışabilmek için İngilizce dili istenmektedir. Ö-4 kodlu öğrenci de son zamanlarda Ülkesinde Türk şirketlerinin sayısının arttığını söylemiştir. Ö-5 kodlu öğrenci de mimarlık alanında Türk şirketlerin mevcut olduğundan bahsetmiştir.

Kuzey Afrika ülkelerinden ve Kırgızistan'dan gelen öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmedeki motivasyonları arasındaki ortak noktalar

Kırgız uyruklu ve Kuzey Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin motivasyonları arasında orta noktalar bulunmaktadır. Birinci olarak, "Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'yi Tercih Etmedeki Motivasyonları: Kırgızistan Uyruklu Öğrencilerin Örneğinde" isimli çalışmamızda (2017) Kırgız uyruklu öğrencilerin cevaplarından da ekonomik durumunun belirleyici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır³³. Örneğin, bu iki öğrenci grubu YTB kapsamındaki Türkiye Bursları programının sağladığı şartlarının uygun olduğundan dolayı Türkiye'yi seçtiklerini vurgulamaktadır. Anlaşılan, Kırgızistan ve Kuzey Afrika gibi ekonomik açıdan zayıf olan ülkelere gelen öğrenciler için burs programı kapsamında sunulan tüm şartlar tercihlerini etkileyen en önemli faktörlerden biri sayılmaktadır. Bu ülkelere gelen öğrenciler kendi memleketlerinden daha kaliteli bir eğitim elde etmek istedikleri için ABD, Avrupa ülkelerinde okumak istedikleri öğrenilmiştir. Bu ülkelerin burslarını kazanamadıkları sürece veya başka kişisel (örneğin başvuru yapmak için İngilizce sınav puanının yüksek olması şartına uyamadıkları durumu) ve ailevi nedenlerden dolayı (ailelerin öğrencilerin Müslüman bir ülkede okumaya izin vermeleri gibi) Türkiye'yi ABD ve Avrupa ülkelerinden hemen sonra tercih etmektedirler.

İkinci olarak, Kırgız öğrencilerin motivasyonları üzerine yapılan araştırmada Türkiye'nin algısının müzik, dizi, filmler gibi medya ürünleri tarafından oluşturulduğu sonucu ortaya çıkmıştır³⁴. Aynı sonuçlar bu araştırmada da ortaya çıkmıştır. Kuzey Afrika bölgesinden gelen öğrenciler de Türkiye'yi televizyon programlarından, dizilerden, müziklerden tanıdıklarını anlatmışlardır. Bu araştırmada da hemen hemen aynı sonuç elde edilmiştir. Öğrencilerin söylediklerine göre dizilerdeki "hayali, ideal, zengin" Türkiye imajından dolayı kendi ülkelerinde Türkiye bir "cennet" olarak görülmesine neden olmaktadır.

Üçüncü olarak, yukarıda bahsedilen çalışmamızda Kırgız uyruklu öğrencilerin Türkiye'yi eğitim amacıyla tercih etmelerini etkileyen ilk sırada yer alan nedenlerden biri burs programı kapsamında üniversite harcı, barınma imkânının sağlanması, sigortanın sağlanması, belli miktarda burs imkânının sağlanması gibi şartlardır³⁵. Araştırmaya tabi edilen on altı öğrenci arasında altısı burs programı kapsamında sağlanan imkânlarının onların tercih yapmalarını belirten faktörlerden biri olduğu ortaya çıkmıştır. Kuzey Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin üzerine yapılan bu çalışmada da beş öğrenciden dördü burs programının sağladığı şartların kendileri için çok önemli olduğunu söylemişlerdir. Beş öğrenciden ancak Ö-4 kodlu Moritanya'lı öğrenci tercihinin ekonomik durumuna bağlı olmadığını ve bursu kazanamadığı sürece kendi imkânıyla okumak istediğini söylemiştir. Anlaşıldığı üzere, eğitim seviyesi düşük olan ülkelere gençler ABD, Avrupa ülkelerinin burs programlarını kazanamadıkça seviyenin karşılaştırmalı olarak daha yüksek olan Türkiye'yi tercih etmektedirler.

Dördüncü olarak, iki grup öğrenciler için ikinci sırada "eğitim kalitesi" faktörü yer aldığı görülmektedir. Kırgız uyruklu öğrenciler arasında ayrıca Türk okulları ve üniversite mezunları eğitim sistemini içinden tanıdıklarından dolayı eğitimlerini Türkiye'de devam ettirmede daha kararlı oldukları öğrenilmiştir. Ayrıca, Kırgızistan eğitim sisteminde "yolsuzluğun" olduğundan haberdar olan ve genel olarak eğitim seviyesinin daha düşük olduğunu düşünen öğrenciler için Türkiye eğitim sistemi kıyaslandığında daha avantajlı olarak görülmektedir. Kuzey Afrika öğrencileri de Türkiye'yi kendi ülkelerinden eğitim kalitesi açısından daha güçlü olduğu düşüncesinde oldukları öğrenilmiştir.

Beşinci olarak, hem Kırgız Uyruklu öğrenciler için hem de Kuzey Afrika öğrencileri için dini ve kültürel yakınlık faktörünün ülkeye daha çabuk anlaşabilmek ve daha rahat ikamet edebilmek açısından önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

33 Karymbaeva, Z. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'yi Tercih Etmedeki Motivasyonları: Kırgızistan Uyruklu Öğrencilerin Örneğinde. II. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu. UDEF, 21-22 Eylül 2017.

34 A.g.e.

35 Karymbaeva, Z. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'yi Tercih Etmedeki Motivasyonları: Kırgızistan Uyruklu Öğrencilerin Örneğinde. II. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu. UDEF, 21-22 Eylül 2017.

Altıncı olarak, “kişisel deneyim kazanma” faktörünün iki grup öğrenciler için çok önemli olduğu anlaşılmıştır. Bu motivasyon öğrencilerin her hangi bir yurtdışındaki ülkede okumak istediklerini etkileyen ilk faktör olduğu söylenebilir. Bu faktör her hangi bir ülkeye bağlı olmadan her öğrencinin kişisel motivasyonlarını belirttiği anlaşılmıştır.

Sonuç ve Öneri

Araştırma sonucunda öğrencilerin tercihlerini belirten faktörlerin “kişisel”, “dış” ve “mecburi” olarak bakılabileceği uygun bulunmuştur. Kişisel faktörler arasında en önemlisinin “kişisel deneyim kazanma” faktörü yer almaktadır. Bu faktör öğrencinin yurtdışında okumak istediğini belirtmektedir. Bu faktör olmadığı sürece öğrenci ne Türkiye’de, ne de başka bir ülkede okumak isterdi. Kişisel faktörler arasında “eğitim kalitesi” faktörü de ayrı bir öneme sahiptir. Öğrenciler Türkiye’nin eğitim kalitesinin kendi ülkelerinkinden daha güçlü olduğunu düşündükleri için Türkiye’de okumak istemektedirler. Mecburi faktörler arasında öğrencinin ekonomik durumu önemli rol oynamaktadır. Kuzey Afrika ülkelerinden gelen öğrenciler için bu faktörün belirleyici olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı, burs programında sağlanan şartlar da tercihlerini etkilediği düşünülmektedir. Öğrenciler bir öğrenci dışında (Ö-4) kendi imkânlarıyla Türkiye’ye gelmeyi düşünmediklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca, Türkiye dışında başka alternatif tercihin olmaması faktörü de öğrenci için önemlidir. İlk başta ABD, Avrupa ülkelerinin burslarını kazanamayan öğrenciler Türkiye’nin bursunu kazandıklarında burada eğitim görmeye karar verdikleri öğrenilmiştir. Türkiye Türkçesi ile ilgili bölümlerden gelen öğrenciler için Türkiye en uygun bir yer olduğu doğaldır. Diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin büyük kısmı ilk olarak ABD, Kanada, Almanya, İsviçre gibi ülkeleri tercih etmek istedikleri anlaşılmaktadır. Bu ülkelerde burslu olarak okuyamadıkları sürece Türkiye’yi seçmektedirler.. Dış faktörlerden Türkiye’ye gelmeden önce Türkiye hakkında bilgiler de önemli yere sahip olduğu öğrenilmiştir. Öğrencinin Türkiye’yi tercih etmede daha kararlı olmasını ülkesindeki Türkiye algısı da belirttiği düşünülmektedir. Mezun olduktan sonra iş bulabilme imkânı faktörünün her bir Kuzey Afrika ülkesine göre farklı önem kazandığı görülmektedir. Cezayir’de mimarlık alanında Türk diplomasına ihtiyaç varken, Sudan’da aynı diploma “prestij” olarak sayılmayacaktır.

Araştırma süresince Kuzey Afrika ülkelerinden gelen bayan öğrencilerin muhafazakâr Müslüman ailelerinden geldikleri öğrenilmiştir. Kendileri “dini yakınlık” faktörüne çok fazla önem vermedikleri sürece ailelerinin Müslüman bir ülkede okumayı daha uygun gördükleri bilinmektedir. Bundan dolayı, Türkiye’nin Müslüman bir ülke olarak bilinmesi Kuzey Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin tercihinde önemli rol oynadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’nin uluslararası öğrenciler hareketliliği siyasetinde Türkiye Türkçesini yaymak amacı bulunduğu bilinmektedir. Ancak, belirtilmesi gereken eğitim dilinin Türkçe olduğu sürece öğrencilerin daha az verimli olabileceği iddia edilmektedir. Aynı zaman, Kuzey Afrika ülkelerine bakıldığında tüm dünyada olduğu gibi ilk sırada İngilizceye talebin olduğu bilinmektedir. Daha kaliteli bir kadroların yetiştirilmesi açısından eğitim dilinin hem Türkçe hem de İngilizce olması gerektiği düşünülmektedir. Anlaşıldığı üzere, Türkiye’ye burs kazanarak gelen öğrencilerin bir kısmı Türkçeyi öğrenmekte zorlandıkları için ülkelerine dönmeye karar vermektedirler. Ayrıca, öğrenciler tezlerini de İngilizce yazmak istedikleri anlaşılmıştır. Tezin Türkiye Türkçesinde yazıldığından büyük bir anlam kazanamayacağını düşünmektedir. Aynı öğrenci Türkiye Bursları burs programı kapsamında eğitim dilinin İngilizce olduğu sürece daha fazla öğrencinin gelmek istemesine neden olurdu.

Anlaşıldığı üzere, Kuzey Afrika öğrenciler ve Türk halkı arasında ilişkilerin güçlenmesi için bu ülkelerde faaliyetlerini sürdüren Türkiye büyük Elçilikleri bilgilendirme, dostluk pekiştirmeye yönelik programları düzenlemelidir. Kuzey Afrika ülkeleri ve Osmanlı Devleti arasında tarihsel bağların olması ilişkilerin güçlendirmesi için kullanılacak önemli bir faktördür. Bu ilişkilerin unutturulmaması adına bu ülkelerde bu konu üzerine konferanslar, sempozyumlar ve diğer faaliyetler yapılmalıdır. Aynı zaman Faslı Ö-3 kodlu öğrencinin anlattığı örneğinde Fas’ta Yunus Emre Enstitüsü’nün varlığından az kişinin haberdar olduğu öğrenilmiştir. Bu, Türkiye’de eğitim görme imkânları hakkında daha fazla bilgilerin yayılması gerektiği düşünülmektedir. Türk kurumlarının Türkiye Türkçesi ile ilgili ücretsiz kursların sadece başkentte verildiği bilinmektedir. Bilgilendirme açısında elçiliklerde halkla ilişkiler bölümlerinin daha aktif şekilde çalışmaları gerektiği düşünülmektedir. Başvuru sürecinin kolaylığı belirleyici bir faktör olarak sayılmazsa da öğrenciler tarafından olumlu şekilde algılandığı öğrenilmiştir. Bundan dolayı, Türkiye Bursları gibi programlarının internet sitelerine çok dikkat edilmeli mümkün olduğu kadar bilgilerin farklı dillerde verilmesi lazım.

Öğrencilerin Türkiye’ye gelme kararlarını etkilemede onların arkadaşların tavsiyelerinin de oldukça önemli olduğu

anlaşılmiştir. Bundan dolayı, yeni öğrencileri çekebilmek için şu an itibarıyla Türkiye’de öğrenim gören öğrenciler ile sürekli iletişimin kurulması gerekmektedir. Türkiye’de eğitim gören öğrencilerin memnuniyet seviyelerine de dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Anlaşıldığı gibi, Türkiye’de mezun olan ya da şu an öğrenim gören öğrenciler Türkiye hakkında olumlu veya olumsuz algının oluşmasına neden olabilecekleri iddia edilmektedir. Bu, burs veren kurumda çalışan uzmanların, üniversite uzmanlarının, öğretmenlerin öğrencilere daha hassas olmaları gerektiğinin belirticisidir.

Kaynakça

Binlerce Uluslararası Öğrenci “Türkiye Bursları” Projesiyle Türkiyede (2013). <https://kdk.gov.tr/sayilarla/binlerce-uluslararasi-ogrenci-turkiye-burslari-projesiyle-turkiyede/7> 26.12.2017 tarihinde ulaşıldı.

Dış İlişkiler Başkanlığı (2017). Türkiye’nin Ortadoğu ile İlişkileri http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-ortadogu-ile-iliskileri.tr.mfa 13, s.38, 04.12.2017 tarihinde kullanıldı.

Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu (2013). Uluslararası Yüksek Öğretim ve Türkiye’nin Konumu. Dış Ekonomik İlişkiler Kurumu: İstanbul. 01.12.2017 tarihinde <https://www.deik.org.tr/uploads/uluslararasi-yuksekogretim-hareketliliği-ve-turkiye-nin-konumu-raporu-2.pdf> sitesinden indirildi.

Kalkınma Araştırmalar Merkezi, (2015). *Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi*, Ankara: Yazar.

Karymbaeva, Z. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Türkiye’yi Tercih Etmedeki Motivasyonları: Kırgızistan Uyruklu Öğrencilerin Örneğinde. II. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu. UDEF, 21-22 Eylül 2017.

Kaya, K. (2014). Uzmanlık Tezi. Türkiye’nin Afrika Açılım Stratejisinde Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Rolü. 28.11.2017 tarihinde <https://www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/thesis/kemal-kaya-tuerkiyenin-afrika-acilim-stratejisinde-uluslararasi-ogrenci-hareketliliğinin-rolue.pdf> adresinden indirildi.

Özkan, M. (2011). Türkiye’nin Afrika’ya Açılımı ve Asya ile İlişkiler. TİKA, file:///D:/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84.%2%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5/T%C3%BCrkiye%5Enin%20Afrikaya%20y%C3%B6nelik%20politikası%4%B1.pdf adresinden 01.12.2017 tarihinde indirildi.

Ulutaş, A. (2014). Uzmanlık Tezi. Bir Evrensel Temâyül Olarak Kamu Diplomasisi Ve Uluslararası Öğrenci Hareketliliği. Burslu Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Türkiye’nin Dış Politikasındaki Yeri. 28.11.2017 tarihinde https://www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/thesis/at_lgan_ulutas.pdf sitesinden indirildi.

Türkiye-Afrika İlişkileri (2017). <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> 14.26, 02.12.2017 tarihinde kullanıldı.

Uluslararası Öğrenci Hareketliliği (2017). <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliliği> 15, s.55, 01.12.2017 tarihinde kullanıldı.

Türkiye Bursları (2017). <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari> 16, s.05, 01.12.2017 tarihinde kullanıldı.

**ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'Yİ
TERCİH ETMEDEKİ MOTİVASYONLARI:
KUZEY AFRIKA ÜLKELERİNDEN GELEN
BAYAN ÖĞRENCİLERİN ÖRNEĞİNDE**

UDEF Akademik Çalışmalar Koordinatörlüğü

UDEF
AKADEMİK ÇALIŞMALAR
ACADEMIC STUDIES

**ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'Yİ
TERCİH ETMEDEKİ MOTİVASYONLARI:
KUZEY AFRIKA ÜLKELERİNDEN GELEN
BAYAN ÖĞRENCİLERİN ÖRNEĞİNDE**

UDEF Akademik Çalışmalar Koordinatörlüğü

UDEF
AKADEMİK ÇALIŞMALAR
ACADEMIC STUDIES